

omgevingsdienst
HAAGLANDEN

Bezoekadres
Zuid-Hollandplein 1
2596 AW Den Haag
Postadres
Postbus 14060
2501 GB Den Haag
T (070) 21 899 02
E vergunningen@odh.nl
I www.odh.nl

Zaaknummer : 00505857
Ons Kenmerk : ODH-2018-00038899
Datum : **16 MEI 2018**

Beschikking

Wet natuurbescherming - Soortenbescherming

Onderwerp

Op 18 december 2017 hebben wij een aanvraag om ontheffing ontvangen als bedoeld in 3.8, eerste lid, van de Wet natuurbescherming. De aanvraag heeft betrekking op het project 'Populierlaan Rijswijk'. De werkzaamheden bestaan uit het renoveren en isoleren van woningen en het uitvoeren van andere energetisch verbeterende maatregelen. De woningen zijn gelegen aan de Populierlaan 5 t/m 83 (oneven) en 34 t/m 94 (even) te Rijswijk. De aanvraag betreft het opzettelijk verstoren, alsmede het vernielen van voortplantings- of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis. Ontheffing wordt gevraagd van de verbodsbepalingen zoals genoemd in:

- artikel 3.5, tweede lid, van de Wet natuurbescherming, voor wat betreft het opzettelijk verstoren van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*);
- artikel 3.5, vierde lid, van de Wet natuurbescherming, voor wat betreft het vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*).

Ontheffing wordt gevraagd voor de periode 1 april 2018 tot 1 mei 2019.

Besluit

Wij besluiten:

- I. de aangevraagde ontheffing te verlenen;
- II. de voorschriften 1 tot en met 9 te verbinden aan deze ontheffing;
- III. de aanvraag van 18 december 2017 en de aanvullende stukken van 15 maart 2018 onderdeel te laten zijn van deze ontheffing;
- IV. dat deze ontheffing geldig is vanaf de datum van dit besluit tot 1 mei 2019.

Ondertekening

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
voor dezen,

ing. L. Hopman
Hoofd Toetsing & Vergunningverlening Milieu
van de Omgevingsdienst Haaglanden

omgevingsdienst
HAAGLANDEN

Rechtsmiddelen

Voor de mogelijkheid rechtsmiddelen aan te wenden tegen deze beschikking wijzen wij op de desbetreffende tekst in het begeleidende schrijven.

VOORSCHRIFTEN

- 1 De ontheffinghouder dient:
  - de start van de werkzaamheden schriftelijk te melden en daarbij het ecologisch werkprotocol over te leggen aan Unit Groen Bodem en Opsporing van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid, Postbus 550, 3300 AN te Dordrecht, telefoonnummer 078-7708585, emailadres meldingwnb@ozhz.nl onder vermelding van Flora en Fauna (FF);
  - het aanbrengen van de permanente voorziening te melden bij Unit Groen Bodem en opsporing van de omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid;
  - eventuele wijzigingen gedurende de uitvoering een week van te voren schriftelijk te melden aan Unit Groen Bodem en opsporing van de omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid
  - uiterlijk één week vóór het beëindigen van de werkzaamheden Unit Groen Bodem en Opsporing van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid hiervan schriftelijk in kennis te stellen.

- 2 De ontheffinghouder is ervoor verantwoordelijk dat zijn personeel of derden welke betrokken zijn bij de uitvoering van het project, op de hoogte zijn van de voorschriften in deze ontheffing en de maatregelen in het Activiteitenplan. Hiervoor dient een ecologisch werkprotocol te worden opgesteld, waarin in ieder geval het volgende dient te worden opgenomen:
  - a de voorwaarden zoals opgenomen in deze ontheffing;
  - b aanduiding van de locatie van het plangebied;
  - c de uit te voeren werkzaamheden;
  - d de periode waarin de werkzaamheden uitgevoerd worden;
  - e de mitigerende en compenserende maatregelen;
  - f de momenten waarop ecologische begeleiding ingeschakeld wordt.

- 3 Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing en het ecologisch werkprotocol op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.

Specifieke voorschriften

- 4 De werkzaamheden dienen ecologisch begeleid te worden door een deskundige¹ op het gebied van de gewone dwergvleermuis.

- 5 De ontheffinghouder dient, met inachtneming van de voorschriften in deze ontheffing, de maatregelen uit te voeren zoals beschreven in hoofdstuk 5 van het rapport 'Activiteitenplan gewone dwergvleermuis in het kader van de Wet natuurbescherming - Populierlaan Rijswijk' van 18 december 2017.

---

¹ Onder een deskundige wordt verstaan:

- Hij/zij heeft een afgeronde hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie;
- Hij/zij heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten;
- Hij/zij is werkzaam voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus;
- Hij/zij is als ecooloog of adviseur/specialist ecologie werkzaam voor een (semi)overheidsinstantie zoals het Ministerie van Economische Zaken, het Ministerie van Defensie, Rijkswaterstaat, het Rijksvastgoedbedrijf, provincies, waterschappen, hoogheemraadschappen, gemeenten, omgevingsdiensten en drinkwaterbedrijven
- Hij/zij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de soortenbescherming en is werkzaam of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nedertand, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied;
- Hij/zij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de monitoring en/of bescherming van desbetreffende beschermde soorten.

**omgevingsdienst
HAAGLANDEN**

- 6 Indien een of meerdere in voorschrift 5 bedoelde maatregelen onverhoopt niet uitvoerbaar zijn, dient hiervoor een minimaal gelijkwaardige maatregel voor wat betreft de functionaliteit en effectiviteit te worden getroffen.
- 7 Uiterlijk drie maanden voordat de in voorschrift 6 bedoelde maatregel wordt uitgevoerd dient deze ter goedkeuring aan de Omgevingsdienst Haaglanden te worden overgelegd, via emailadres vergunningen@odh.nl.
- 8 De vervangende vleermuisvoorzieningen dienen duurzaam functioneel te zijn. Deze dienen in ieder geval tijdens de periodieke onderhoudscontrole van het gebouw gecontroleerd en beoordeeld te worden op functionaliteit. Indien blijkt dat de voorziening niet meer functioneel is, dient er voor gezorgd te worden dat de voorziening weer functioneel is.
- 9 De locaties van de tijdelijke en permanente vleermuiskasten en het type dienen te worden gemeld via <http://www.vleermuiskasten.nl>.

AANWIJZINGEN VOOR GEBRUIK

- Voor alle soorten- beschermd én onbeschermd- geldt de zorgplicht ex artikel 1.11 van de Wnb. Op grond hiervan dient zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan deze soorten te voorkomen.
- Gedurende de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen van vogels. Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Wnb. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

OVERWEGINGEN

Aanleiding

Op 18 december 2017 hebben wij een aanvraag om ontheffing als bedoeld in 3.8, eerste lid, van de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb) ontvangen. De aanvraag heeft betrekking op het project 'Populierlaan Rijswijk'. De werkzaamheden bestaan uit het renoveren en isoleren van woningen en het uitvoeren van andere energetisch verbeterende maatregelen. De woningen zijn gelegen aan de Populierlaan 5 t/m 83 (oneven) en 34 t/m 94 (even) te Rijswijk. De aanvraag betreft het opzettelijk verstoren, alsmede het vernielen van voortplantings- of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis. Ontheffing wordt gevraagd van de verbodsbepalingen zoals genoemd in:

- artikel 3.5, tweede lid, van de Wnb, voor wat betreft het opzettelijk verstoren van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*);
- artikel 3.5, vierde lid, van de Wnb, voor wat betreft het vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*).

Ontheffing wordt gevraagd voor de periode 1 april 2018 tot 1 mei 2019.

Bij de aanvraag zijn de volgende stukken gevoegd:

- Quickscan flora en fauna - Populierlaan Rijswijk, Ecoresult BV, 22 december 2016, kenmerk NER20161220v01;
- Notitie 'Energetische scenario's op woningniveau', 1 mei 2017;
- Notitie 'Functionele omschrijving energetische renovatie Populierlaan te Rijswijk', Heko, 27 juli 2017;
- Activiteitenplan gewone dwergvleermuis in het kader van de Wet natuurbescherming - Populierlaan Rijswijk, Ecoresult BV, 18 december 2017, kenmerk ER20171218v01;
- Aanvullend onderzoek huismus, gierzwaluw en vleermuizen in het kader van de Wet natuurbescherming Populierlaan Rijswijk, Ecoresult BV, 18 december 2017, kenmerk ER20171018v01.

Op 15 maart 2018 hebben wij de volgende aanvullende gegevens ontvangen:

- Asbestinventarisatierapport Populierlaan 5A, 13, 41, 50, 73, 77, 78, 82 te Rijswijk, DAP advies BV, 22 juli 2014, projectnr. 14.03532;
- Notitie 'Aanvullende informatie Populierlaan 5 t/m 83 en 34 t/m 94 te Rijswijk', Ecoresult BV, 14 maart 2018, kenmerk NER20180309v01;
- Notitie 'Planning in concept Complex 11 voor 80 woningen Populierlaan Rijswijk FASE 1 en FASE 2', Heko, 7 februari 2018.

Procedure

Titel 4.1 van de Algemene wet bestuursrecht en artikel 5.1 van de Wnb zijn toegepast op deze beschikking.

Doordat de aangeleverde gegevens onvolledig waren, is de procedure op 1 februari 2018 opgeschort en is verzocht om aanvullende gegevens.

De procedure is op 15 maart 2018 hervat.

Verlenging

Met toepassing van artikel 5.1, tweede lid, Wnb hebben wij op 4 april 2018 de termijn voor de afhandeling van de aanvraag met zeven weken verlengd.

Bevoegd gezag

Het project wordt gerealiseerd dan wel verricht binnen de provincie Zuid-Holland. Gelet op de bepalingen in artikel 1.3 van de Wnb zijn wij bevoegd gezag voor de beoordeling van de aanvraag.

Toetsingskader en grondslag beschikking

De aanvraag is getoetst aan de artikelen 3.5 en 3.8 van de Wnb en aan de Beleidsregel uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland.

De gewone dwergvleermuis is een van nature in Nederland in het wild levende soort genoemd in bijlage IV, onderdeel a, van de Habitatrichtlijn.

Op grond van artikel 3.5 van de Wnb is het verboden (o.a.):

- de gewone dwergvleermuis opzettelijk te verstoren; en
- voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis te beschadigen of te vernielen.

Op grond van artikel 3.8, vijfde lid, van de Wnb wordt een ontheffing slechts verleend indien:

- er geen andere bevredigende oplossing bestaat;
- de ontheffing nodig is omdat één van de belangen genoemd in artikel 3.8, vijfde lid, onder b, van de Wnb aan de orde is; en
- de maatregelen niet leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van de soort.

Beoordeling

Aanvraag

De initiatiefnemer is voornemens renovatie-, isolatie- en overige energetisch verbeterende maatregelen uit te voeren aan de woningen aan de Populierlaan 5 t/m 83 (oneven) en 34 t/m 94 (even) te Rijswijk. De werkzaamheden betreffen onder andere het saneren van asbesthoudende delen op daken, het overlagen van daken, het isoleren van plafonds, daken en kruipruimten, het vervangen van beglazing door dubbelglas (HR++), het vervangen van open verbrandingstoestellen, het aanbrengen van mechanische ventilatie en LED-verlichting en het uitvoeren van veiligheidsmaatregelen.

In mei 2018 gaan de werkzaamheden aan de even zijde (noordoost zijde) van start, in september 2018 aan de oneven zijde (zuidwest zijde). Per woning zullen de werkzaamheden maximaal vijf dagen in beslag nemen. De werkzaamheden worden uiterlijk 31 december 2018 afgerond.

Het plangebied bestaat uit drie jarenvijftig-flats van drie verdiepingen. De gebouwen hebben een schuin dak. De bakstenen geveldelen zijn voorzien van een luchtpouw. De gevel heeft open stootvoegen op alle verdiepingen. Over de gehele lengte is een dakoverstek aanwezig die op sommige plaatsen iets wijkt van de gevel. Langs de Populierlaan staat een eikenlaan met een hoogte van ca. 12-15 meter. De omgeving kent verschillende typen bebouwing: rijtjeshuizen, twee-onder-een-kap-woningen en appartementencomplexen.

Overtreding verbodsbepalingen

Om te bepalen of sprake kan zijn van een overtreding van de Wnb is in december 2016 in het plangebied een oriënterend onderzoek verricht naar de aanwezigheid van beschermde soorten, waaronder vleermuizen. Tussen eind mei 2017 en half september 2017 zijn vijf veldbezoeken gebracht aan het plangebied om vleermuisverblijfplaatsen en -leefgebied in kaart te brengen conform het Vleermuisprotocol. Hiermee zijn wij van mening dat de onderzoeksinspanning voldoende is geweest.

De gewone dwergvleermuis is in het plangebied aangetroffen. In het plangebied is één zomerverblijfplaats van drie dieren en één paarverblijfplaats van één dier aanwezig. De zomerverblijfplaats bevindt zich aan een

op het zuidoosten gelegen kopgevel, onder de rand van het dakoverstek. Op 24 juni 2017 zijn hier drie invliegende exemplaren waargenomen. De paarverblijfplaats is gelegen in (vermoedelijk) een kier tussen gevel en dakoverstek in de brandgang tussen twee bouwblokken. Deze verblijfplaats is gelegen op het noordwesten. Op 18 augustus 2017 is op deze locatie geruime tijd een baltsend individu waargenomen.

Door de werkzaamheden gaat een zomerverblijfplaats en een paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis verloren. Daarnaast kunnen vleermuizen worden verstoord tijdens de werkzaamheden. Met het vernietigen van de bovengenoemde verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en het verstoren van individuen van de gewone dwergvleermuis worden de in artikel 3.5, tweede en vierde lid, van de Wnb genoemde verboden overtreden.

De werkzaamheden beperken zich tot de bebouwing. Er verdwijnen geen groenstructuren als gevolg van het project.

Voorgestelde maatregelen

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de gewone dwergvleermuis tot een minimum te beperken worden maatregelen voorgesteld zoals beschreven in hoofdstuk 5 van het rapport 'Activiteitenplan gewone dwergvleermuis in het kader van de Wet natuurbescherming - Populierlaan Rijswijk' van 18 december 2017.

Zowel op de kopgevels van de oorspronkelijke verblijfplaatsen als op (identieke) kopgevels aan een ander bouwblok (met een gelijke oriëntatie) worden in totaal acht permanente vleermuisvoorzieningen aangebracht. Het betreft donkere weersbestendige gevelplaten van ten minste 1 meter breed en 40 centimeter hoog die aan de binnenkant worden opgeruwd en gecompartmenteerd. De afstand tussen de gevelplaten en de gevel varieert van 1,5 tot 3 centimeter.

De eerste vier permanente voorzieningen zijn begin februari 2018 gerealiseerd. Er vinden geen werkzaamheden plaats aan de geveldelen waar deze voorzieningen zijn geplaatst.

In juni 2018 worden de oorspronkelijke verblijfplaatsen ongeschikt gemaakt. Het ongeschikt maken gebeurt middels het aanbrengen van 'exclusion flaps'. Door deze mechanismen kunnen vleermuizen de verblijfplaatsen na het verlaten niet opnieuw binnentreden. Maximaal vijf dagen voorafgaand aan de start van de werkzaamheden aan de bouwblokken met de verblijfplaatsen wordt door een vleermuisdeskundige gecontroleerd of de verblijfplaatsen daadwerkelijk zijn verlaten. In het geval dat toch vleermuizen worden aangetroffen, worden op gezag van de vleermuisdeskundige aanvullende maatregelen genomen om de verblijfplaatsen ongeschikt te maken, ook dit zal vervolgens worden gecontroleerd.

De vier permanente voorzieningen aan de kopgevels van de oorspronkelijke verblijfplaatsen worden geplaatst na afronding van de werkzaamheden aan die gevels in het vierde kwartaal van 2018.

Beoordeling functionaliteit verblijfplaatsen; staat van instandhouding

Als gevolg van de werkzaamheden gaat een zomerverblijfplaats en een paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis verloren.

Om de gewone dwergvleermuis voldoende (permanente) alternatieve verblijfplaatsen te bieden zijn begin februari 2018 vier vleermuiskasten in de directe omgeving van het plangebied opgehangen. De oorspronkelijke verblijfplaatsen worden in de actieve periode, maar buiten de kwetsbare paarperiode ongeschikt gemaakt. De vleermuizen hebben daarmee een aantal maanden de tijd gehad om aan de vervangende verblijven te wennen, wat de kans op ingebruikname vergroot.

Door de ruime afmetingen en compartimentering biedt elk van de vier kasten in potentie plaats aan meerdere exemplaren. Er worden verschillende leefruimten/omstandigheden aangeboden die aansluiten bij de oorspronkelijke functies als paar- en zomerverblijf. Doordat de kasten in de directe omgeving (op 35-55

meter afstand) worden geplaatst aan identieke kopgevels met een gelijke oriëntatie als de oorspronkelijke verblijfplaatsen, zijn de kasten zo aantrekkelijk mogelijk gemaakt. De gevels zijn gelegen aan dezelfde bomenlaan, waardoor de gewone dwergvleermuis nauwelijks van gebruikelijke vliegroutes hoeft af te wijken en het aannemelijk is dat de vleermuizen de kasten weten te vinden. De omgeving biedt voorts in soortgelijke bebouwing potentiële alternatieve verblijfplaatsen.

Hiermee is voldoende aannemelijk gemaakt dat slechts sprake is van een tijdelijk negatief effect op de gewone dwergvleermuis en dat de soort in het plangebied aanwezig blijft. Door na afloop van de werkzaamheden vier alternatieve verblijfplaatsen permanent terug te plaatsen op de oorspronkelijke kopgevels wordt de potentie van het gebied voor de gewone dwergvleermuis blijvend ondersteund.

Van belang is dat alle kasten worden aangemeld bij www.vleermuiskasten.nl. Op deze wijze ontstaat meer inzicht waar kasten zijn geplaatst. Wij hebben deze verplichting in voorschrift 9 opgenomen.

De vleermuisvoorzieningen dienen duurzaam functioneel te zijn. Deze dienen in ieder geval tijdens de periodieke onderhoudscontrole van het gebouw gecontroleerd en beoordeeld te worden op functionaliteit. Indien blijkt dat de voorziening niet meer functioneel is, dient er voor gezorgd te worden dat de voorziening weer functioneel is. Wij hebben deze verplichting in voorschrift 8 opgenomen.

Op grond van het vorenstaande zijn wij van mening dat de maatregelen, met inachtneming van de voorschriften, voldoende zijn om negatieve effecten te voorkomen dan wel tot een minimum te beperken en dat de sloop- en bouwwerkzaamheden niet leiden tot verslechtering van de instandhouding van de gewone dwergvleermuis.

Ecologisch werkprotocol

De start van de werkzaamheden dient gemeld te worden bij de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid. De werkzaamheden en de wijze waarop de maatregelen worden uitgevoerd dienen in een ecologisch werkprotocol te worden opgenomen. Dit protocol dient bij het melden van de start van de werkzaamheden meegestuurd te worden. Voorts dient het protocol op de locatie aanwezig te zijn, waardoor de zorgvuldige uitvoering van het werk is gegarandeerd. Wij hebben dit in de voorschriften 1, 2 en 3 vastgelegd.

Belangenonderbouwing

De ontheffing is aangevraagd op grond van het belang 'Volksgezondheid of de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten' zoals vermeld in artikel 3.8, vijfde lid, onder 3°, van de Wnb.

In en aan de bouwblokken zijn op enkele plekken asbesthoudende materialen aangetroffen, waaronder de beplating aan het dak. Met het verstrijken van de tijd raakt elk asbestdak verweerd. Een verweerd asbestdak levert een (dreigend) gevaar op voor de leefomgeving. Door het dak en andere asbesthoudende materialen nu te saneren wordt het gezondheidsrisico weggenomen. Hiermee wordt tevens geanticipeerd op het algemeen verbod op asbesthoudende dakbedekking dat naar verwachting in 2024 ingaat.

Daarnaast worden open verbrandingstoestellen als moederhaarden en geisers verwijderd, waarmee het risico op koolmonoxidevergiftiging wordt teruggedrongen.

De isolatie- en ventilatiemaatregelen dragen voorts bij aan een gezonder binnenklimaat. Het belang van isolatie en goed gereguleerde ventilatie van bestaande bebouwing ten aanzien van de volksgezondheid blijkt uit verschillende studies. Na-isolatie en het aanbrengen van moderne ventilatiemaatregelen in bestaande bebouwing leidt tot een significant warmer en droger binnenklimaat, wat de blootstelling aan hitte, kou, vocht, schimmel en huisstofmijt vermindert. Daarmee nemen symptomen van astma, allergie of andere

luchtweg-gerelateerde aandoeningen onder bewoners af. Dit effect is het sterkst aanwezig bij ouderen en kinderen.

Voorts worden de woningen voorzien van nieuwe brandveilige deuren en nieuw hang- en sluitwerk om de kans op brand en inbraak terug te dringen.

Gelet op het voorgaande zijn wij van oordeel dat het belang 'Volksgezondheid of de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten', zoals vermeld in artikel 3.8, vijfde lid, onder 3°, van de Wnb, voldoende onderbouwd is om de geringe (negatieve) effecten op de gewone dwergvleermuis, die als gevolg van de uitvoering van de activiteit zullen optreden, te rechtvaardigen. Aangezien het negatieve effect op de gewone dwergvleermuis van tijdelijke aard is en de werkzaamheden niet leiden tot een verslechtering van de staat van instandhouding van de soort, zijn wij van oordeel dat het belang van de uitvoering van het project zwaarder weegt dan het belang van de gewone dwergvleermuis.

Geen andere bevredigende oplossing

Het project is locatiespecifiek. Het betreft renovatie van bestaande bebouwing. Alternatieve locaties zijn daarmee niet aan de orde. Zowel in de periode van werkzaamheden als in de beoogde situatie zijn vleermuisvoorzieningen met gelijksoortige eigenschappen als de oorspronkelijke verblijfplaatsen beschikbaar. Gedurende de werkzaamheden kunnen vleermuizen uitwijken naar duurzame verblijven aan identieke kopgevels in de directe nabijheid. Na afloop zijn aanvullend de oorspronkelijke kopgevels weer beschikbaar, waar dan ook duurzame verblijfplaatsen zijn aangebracht.

Wat betreft de werkzaamheden worden mitigerende uitvoeringsmaatregelen getroffen om effecten op beschermde soorten te voorkomen of te verminderen, hetgeen wordt opgenomen en geborgd in een ecologisch werkprotocol. Zo wordt bijvoorbeeld rekening gehouden met de kwetsbare perioden van de soort en wordt voldoende gewenningstijd in acht genomen voor het laten functioneren van de nieuwe voorzieningen. De werkzaamheden worden uitgevoerd in bewoonde toestand. Daardoor is het niet mogelijk tocht te creëren ten aanzien van de vleermuisverblijven, wat een gangbare maatregel is om vleermuizen passief te verdrijven. Het gebruik van exclusion flaps met controles door een deskundige is in dat licht een bevredigend alternatief. Daarmee kan worden gegarandeerd dat er op het moment van de start van de werkzaamheden geen vleermuizen aanwezig zijn in de bebouwing.

Sloop in plaats van renovatie is bovendien geen bevredigende oplossing, omdat de bebouwing zelf nog grotendeels voldoet en aangezien bij sloop de vleermuisverblijven ook verdwijnen.

Door de gekozen wijze van uitvoering en te treffen maatregelen, wordt schade aan de gewone dwergvleermuis zoveel mogelijk voorkomen. Er is voldoende aangetoond dat geen andere bevredigende oplossing voorhanden is.

Samenhangende besluiten

Er kunnen nog andere bepalingen van kracht zijn, op grond waarvan vergunningen, toestemmingen, ontheffingen of meldingen benodigd zijn om de gevraagde activiteit te kunnen uitvoeren. Die mogelijkheid geldt bijvoorbeeld voor de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht/Activiteitenbesluit milieubeheer. Hiervoor is de gemeente Rijswijk (Omgevingsdienst Haaglanden) bevoegd gezag.

Conclusie

Op grond van het vorenstaande kan de gevraagde ontheffing op grond van artikel 3.8 van de Wnb worden verleend.